НАУКОВІ ШКОЛИ

УДК 159.9:34(477)(092)

Засновнику наукової школи з юридичної психології Михайлу Костицькому – 75 років!

КАЗМІРЕНКО Людмила
кандидат психологічних наук, професор, професор кафедри юридичної психології Національної академії внутрішніх справ
м. Київ, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-5830-307X

Історія розвитку науки й історія життя людини – неспівмірні за часом та обсягом феномени. Кожна гуманітарна наука виникає в надрах давнини, проходить період накопичення знання, набуває своїх принципів і методів, виокремлюються її предмет й основні категорії, визначаються закони та закономірності. Кожен науковець використовує вже набуті знання, здійснює для розвитку науки подальші кроки.

Зазначене цілком стосується і юридичної психології. Випробування учасників процесу, що подеколи були містичними, однак синтезували емпіричний досвід поколінь, розпочалися ще в античному та середньовічному кримінальному процесі. Вони ґрунтувалися на застосуванні знань психології людини, її різних виявів. Друга половина XIX ст. і початок XX ст. ознаменувалися посиленням інтересу до юридичної психології, що втілилося в працях Ч. Ломброзо, Е. Феррі, Г. Гроса, Е. Клапареда, а на вітчизняних теренах – П. Лодія, Г. Гордієнка, Х. Штельцера. А. Фрезе, А. Коні, Л. Петражицького та ін.

Особливості ідеологічного розвитку нашої країни спричинили занепад психологічних знань у період 30–60 років XX століття. Для відродження юридичної психології необхідна була поява яскравої особистості, здатної не лише узагальнити знання минулих часів, а й окреслити напрями майбутніх досліджень. Нині ми маємо всі підстави стверджувати, що таким науковцем став Михайло Васильович Костицький, що «друге народження» юридичної психології відбулося саме завдяки зусиллям його та його однодумців – В. Коновалової, С. Тарарухіна, А. Зеленського, О. Столяренка та ін.

Цьогоріч доктору юридичних наук, професору, заслуженому юристу України, академікові Національної академії правових наук України, члену-кореспондентові Національної академії педагогічних наук України, генерал-лейтенантові внутрішньої служби, судді Конституційного Суду України 1996–2005 років, народному депутату України, який свого часу долучився до розроблення Основного Закону нашої держави, професору кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ Костицькому Михайлу Васильовичу виповнилося 75 років. Із цим знаним науковцем, талановитим педагогом і доброзичливою людиною ми маємо честь працювати пліч-о-пліч упродовж років.

Після закінчення 1971 року юридичного факультету Львівського державного університету імені Івана Франка він працював у Львівському відділі юстиції на посаді консультанта із судової роботи, а 1974 року його направили на стажування до відділу судової психології Інституту прокуратури в Москві, який тоді очолював професор О. Ратінов – автор першого підручника із судової психології. Того самого року М. В. Костицький вступив до аспірантури Інституту прокуратури.

Історія статті:
Отримано: 24.02.2023
Переглянуто: 31.03.2023
Прийнято: 28.04.2023

Рекомендоване посилання:
Казміренко Л. Засновнику наукової школи з юридичної психології Михайлу Костицькому – 75 років! *Юридична психологія.* 2023. № 1 (32). С. 148–149.

*Відповідальний автор

© Казміренко Л., 2023

Майбутнього академіка завжди приваблювала міждисциплінарність. Кандидатську дисертацію «Інформаційне забезпечення профілактики злочинів (за матеріалами Української РСР)» він захистив 1978 року, а докторську дисертацію на перетині юридичної психології та кримінального процесу «Використання спеціальних психологічних знань у радянському кримінальному процесі» – 1990 року.

Паралельно з науковою та викладацькою діяльністю з 1975 року М. В. Костицький практикував як експерт-психолог, спеціалізуючись на проведенні судово-психологічних, комплексних психолого-психіатричних і медико-психологічних експертиз. Саме він провів першу судово-психіатричну експертизу в СРСР.

За активною участю М. В. Костицького було скликано установчий з'їзд Товариства психологів України, на якому він головував. Президентом Товариства тоді обрали знаного вченого академіка О. Киричука, а віцепрезидентом – нашого ювіляра. За наукові здобутки у сфері психології 1992 року М. В. Костицького обрали членом-кореспондентом і членом Президії першого складу новоствореної Академії педагогічних наук України.

Як талановита людина Михайло Костицький мав досягнення в різних галузях науки: філософії права, конституційному праві, кримінальному праві та кримінальному процесі, кримінології, судовій експертології. Але для сучасної української юридичної психології він став справжнім батьком, і саме йому завдячує своїм народженням і розвитком кафедра юридичної психології Національної академії внутрішніх справ.

Під його керівництвом було розроблено паспорт наукової спеціальності «юридична психологія», 1996 року створено першу та єдину в Україні спеціалізовану вчену раду для підготовки дисертаційних досліджень із цієї спеціальності (з юридичних і психологічних наук). Представники наукової школи юридичної психології підготували понад 150 кандидатських і докторських дисертації щодо психологічних аспектів правової теорії та юридичної практики.

Михайло Костицький є засновником, співголовою та членом редакційних колегій низки фахових журналів, серед яких «Юридична психологія», що заснований 2007 року (перше та єдине в нашій країні періодичне видання, де висвітлюють актуальні проблеми юридичної психології та її роль у правоохоронній діяльності, результати досліджень авторитетних і молодих науковців, огляди заходів у сфері наукового життя, рецензії на видання, аналітичні матеріали тощо). Автори журналу – вітчизняні вчені, які є представниками осередків юридико-психологічної думки України (Київ, Харків, Львів, Одеса, Чернівці), а також іноземні науковці.

Михайло Васильович підготував одноосібно та в співавторстві понад 350 наукових праць у галузі права, юридичної психології, політології. Під його керівництвом опубліковано низку монографій, підручників, навчально-методичних комплексів з юридичної психології, зокрема: «Судово-психологічна експертиза» (1987), «Використання спеціальних психологічних знань в кримінальному процесі» (1990), «Вступ у юридичну психологію: методологічні та теоретичні проблеми» (1990), «Екологічна етика і психологія людини» (1992), «Юридична психологія» (1999), «Воєнно-юридична психологія» (1999), «Філософські та психологічні проблеми юриспруденції» (2009), «Психологія судового розгляду кримінальних справ» (2010), «Судово-психологічна експертиза в адміністративному процесі» (2011).

Михайло Костицький – непересічна і харизматична особистість. Його можна схарактеризувати як людину патріотичну, надзвичайно ерудовану та працелюбну, чутливу до нового, відкриту в спілкуванні, готову надати допомогу й підтримати в тяжку хвилину. Його нагороджено низкою орденів, медалей, почесних відзнак. Проте найвища відзнака – це авторитет, повага й визнання в суспільстві, професійних колах і науковій спільноті.

Mykhailo Kostytskyi, the Founder of the Scientific School of Legal Psychology, is 75 years old!

KAZMIRENKO Liudmyla
PhD in Psychology, professor, professor of the Department of Legal Psychology
of the National Academy of Internal Affairs
Kyiv, Ukraine
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-5830-307X